„RADOMER-KIELCER-LEBEN“ 6 (146) Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ יאהרגאנג פיערטער גראשען 25 פרייז

הײנט 10 זײטען.

אדרעסען:
פון „ראדאמער-קעלצער לעבען“

אין ראדאם:
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ
Redakcja i Administracja
„Radomer-Kielcer Leben“
Kielce, Staro-Warszawska 34.

אנאנסען פרײז!
יעדען מילימעטער שורה: פאר׳ן טעקסט 20 גר.
„ „ אין „ 40 „
„ „ נאכ׳ן „ 18 „
די ערשטע זײט צוטהײלט 8 שפאלטען
אין טעקסט אין לעצטע זײט 4 „

ראדאמער-קעלצער לעבען

ראדאם פרײטאג ט׳ אדר תרפ״ז — פאר׳ן אינהאלט פון טעקסט אין די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך — 11-go lutego 1927 r.

צו דער פארלאבונג פון אונזער ליבע טאכטער
שישנה פשיטיצקי מיט ה׳ **פנחס פרידמאן**
וואס איז פארגעקומען אין תל—אביב.
ווינשען מיר א הארציגע מזל-טוב
און א גליקליכע צוקונפט.

עלטערן
משה שמעון פשיטיצקי מיט פרוי און קינדער.

צו דער פארלאבונג פון אונזער ליבע שוועסטער
און שוועגערין **שושנה פשיטיצקי** מיט ה׳
פנחס פרידמאן (תל—אביב) ווינשען מיר, אז
זייער מזל זאל שײנען ווי די אויפגעהענדע זון
אויף די בערג פון יהודה.

שלמה מאיר פשיטיצקי מיט פרוי און קינדער.

די הארציגסטע גליקווינשען צו דער חתונה פון ה
גיטמאן ברעסלער מיט פרל׳ **פראניע צינאמאן**
און א גליקליכע צוקונפט, צוגלײך מיט די טיפסטע
מיטגעפיהלען צוליב׳ן טויט פון זייער פאטער
לייבוש צינאמאן דריקען אויס:
משה רובינשטיין
מיט פרוי און קינדער.

Kino „ODEON“ w Radomiu.

Od 14 Lutego 1927 r.
JEDEN z PIERWSZORZĘDNYCH PROGRAMÓW
pod tytułem

DZIEWCZĘ Z KARUZELI

w roli głównej urocza
MARY PHILBIN
partnerem jej
NORMANEM KERRY
zachwyci się cały świat kobiecy.

Z intencji zaręczyn naszej kochanej koleżanki
Cheli Fiszmanówny z p. **Fiszlem Tajtelbaumem**
życzymy wiele szczęścia na nowej drodze życia.
Tesia, Bela, Moniek i Leon.

BANK LUDOWY w Kielcach

Spółdz. z ogr. odp. — RYNEK 12 telefon № 194.
Konto czekowe w P. K. O. № 101.079 w Banku Polskim.
w Banku dla Spółdz. w Warszawie.

ערלעדיגט אלע באנק-טראנזאקציעס: נעמט אן פקדונות (איינלאגען)
גיט אויס הלוואות געמעסיג׳ נאר 15% יעהרליך, דיסקאנטירט
וועקסלען און צאהלט אויסגאנסען אויף אינקאסא-קוויטען.
ערלעדיגט פינקטליך, שנעל און ביליג אלערליי אינקאסעס
און צאהלט אויס די איינגעפלאסענע סומעס אין טאג פון איינצאהלן.
גינסטיגע ערלעדיגונג פון טראטעס-אינקאסאס און פאסט-פאקעטען.

PŁYN
JASNIEJ SŁONCA
רייניגט אמ׳
בעסטען: שויב׳,
מעטאלן, שפיג-
לען און מארמור
SPROBUJCIE A PRZEKONACIE SIĘ

Z powodu przedwczesnej śmierci nieodżałowanego
naszego kolegi **GABRYELA SOWY**
wyrażają najgłębsze współczucie Rodzicom i Rodzinie.
KOLEDZY: H. Kestenberg i H. Frydman.

צוליב דעם פריהצייטיגען טויט פון אונזער אונפערגעסליכען חבר און
מיטגליד פון אויפזוכטס-ראט ביים סוחרים פעראיין אין ראדאם

לייביש צינאמאן ז״ל

דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל דער פאמיליע.
דער סוחרים-פעראיין אין ראדאם.

JASNIEJ SŁONCA
NAJLEPSZA ZAPRAWA DO PODŁOG

פרישט אב פאסאדזשקעס, ליטאלעאום און פארבט אין
פערלויף פון איין שעה, ווייסע פאדלאגעס אויף
רויט אדער טונקעל-ארזשעך.

צי איז נויטיג א „ראזקלאד" אויף אינ־וועסטיציעס, אדער ס'איז וויכטיגער צו פיהרען א עקאנאמיש־ווירטשאפט־ליכע שפארזאם־פאליטיק?

אויף דער לעצטער זיצונג – די מיט צוויי־דריי וואָכען צוריק פאָרגעקומענע – פון קהלה—ראַט, בעת איינינגע פרנסים זענען אַרויסגעטרעטען געגען אַ נייעם טאַקס—שטייער אויפ'ן היינטיגען יאָהר, האָט דער וויצע פרעזעס, אַדוו. ה' מולער, ערקלערט — אַז דער „ראָזקלאַד" איז נויטיג אויף אינוועסטיציע־צוועקען און אויף פערשידענע ריטועלע בנינים, מיט וועלכע דער קהלה־אינווענטאַר, פון אונבעדייטענליכע איינענטהומען, זאָל זיך פונאַנדערוואַקסען און בערייכערט ווערען.

ה' מולער האָט זיין ענטפער אַרויסגעזאָגט גאַנץ פשוט, נישט אויפפאַסענדיג און נישט תופס זייענדיג, אַז זיין אָנגעצייכענטער פלאַן איז פאָרלויפיג נישט מעהר ווי אַ אילוזיע. אינוועסטיציע — גוט, זעהר שיין. אַוודאי פערשטעהן מיר, אַז ס'וואָלט גאָרנישט געשאַדט, ווען די קהלה זאָל פערמאָגען איהר אייגענעם הויז, אייגענע פלעצער און נאָך אַנדערע בנינים. פאַר וואָס טאַקי נישט? מיר פערשטעהען גאַנץ גוט, אַז די גמינע וואָלט זיך איינגעבראַכט געלד און זיך גלייכצייטיג פערשאַפען מעהר אָנזעהן און חשיבות. במה דברים אמורים, ווען איז דאָס אַלץ אָבער געראַדט געוואָרן, ווען די גמינע וואָלט שוין אַלץ געווען בעזאָרגט, ווען אַלע דרינגליכסטע קולטורעלע בעדערפעניסען און די עקאָנאָמיש—קאָנסטרוקטיווע נויטען פון די ברייטע פאָלקס־שיכטען וואָלטען געווען בעפרידיגט, און דער עיקר, ווען די מאַטעריעלע לאַגע פון דער יודישער בעפעלקערונג וואָלט געווען אַ צופרידענשטעלענדע, אַז צאָהלענדיג איינינגע זלאָטעס פאַר דער קהלה, זאָל זיך נישט פיהלען געקשיוועדעט און בעעוולה'ט, דעמאָלט וואָלט די אינוועסטיציע־פראַגע געווען אפשר מעהר אַקטועל און אויספיהרבאַר; דאַגעגען אָבער איז אַ קלאָרע זאַך, ווען די עקאָנאָמישע קאָניוקטור און די מאַטעריעלע פערהעלטנישען ביי דעם רוב מנין פון די יודישע מאַסען געפינען זיך אין אַ קאַטאַסטראָפאַלען צושטאַנד, דאַן אונטערליגט נישט קיין שום צווייפעל, אַז אַזעלכע רעפאָרמען ווי אינוועסטיציעס אין די שטייערען, וואָס דאַרפען צוליב דעם אַרויסגעלעגט ווערען, זענען נישט בערעכטיגט און נישט דערלאַזבאַר.

דאַמאָלס, ווען דער גרעסטער טהייל פון דער יודישער בעפעלקערונג איז פערוואָרפען מיט דאגות, וואו נעמט מען אַ פאָר זלאָטעס צו פערדינען אויף טעגליכע חיונה, טאָר מען איהם נישט בעלעסטיגען מיט אינוועסטיציע־שטייערען, וואָס זענען פאַר איהם אין אַזאַ צייט, נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי לוקסוס־זאַכען. אָהן וועלכע מען קאָן זיך, אין אַ צייט פון נויט און קריזיס, פולשטענדיג בעגעהן. אונפערשטענדליך איז אונז נאָר, וואָס די יעניגע פרנסים, וואָס האָבען לכתחילה זיך אַרויסגעזאָגט געגען צונויפשטעלען אַ נייעם „ראָזקלאַד", זענען מיט דעם וועניג־מאָטיווירטען ענטפער פון ה' מולער צופרידען געבליבען, פערגעסענדיג דערביי, איהם אויפמערקזאַם צו מאַכען וועגען דער אומאָפּיפטישער זייט פון זיינע פאַנטאַסטישע פלענער. די זעלביגע פרנסים, אויב זיי האָבען באַלד אויפ'ן אָרט נישט רעאַגירט דערוועגען, האָבען זיי אָבער נאָך צייט, אַפילו יעצט, ווען די גמינע האָט יאָ בעשלאָסען אַ נייעם „ראָיקלאַד" דורכצופיהרען צו שטעהן אויף דער וואַך און נישט דערלאָזען, ס'זאָל געמאַכט ווערען אַ „ראָזקלאַד" אין גרויסען טערנעהם. אויב זיי זענען נישט אימשטאַנד געווען אינגאַנצען צו בעקעמפען דעם טאַקס—שטייער, טאָ זאָלען זיי ווענינסטענס קעמפען דערפאַר, אַז דער „ראָזקלאַד" זאָל פילפאַכיג פערקלענערט ווערען, כדי דאַדורך זאָלען די שטייערען פראָפּאָרציאָנעל אויספאַלען אין בעדייטענד־פערקלענערטע סכומים. דערביי דאַרפען זיי אויך געדענקען, אַז ביים קלאַסיפיצירען די שטייער — צאָהלער, זאָל מען ציקאַסטירען מענשען פון פערשידענע בראַנזשעס פאַכען און אינסטיטוציעס, וועמענס אָבשאַצונגען עס זאָלען זיין פאַסנעבענר און נישט לעם דעמאָקראַטישען פאָרם; נאָר טאַקי מיט פאָזיטיווע שטים־רעכט, ווייל נאָר אַזעלכע פערזאָנען, און נישט קיין אַנדערע, זענען גוט בעהאַוועגט מיט דער טאַקטישער לאַגע פון זייערע נאָהנטע און בעקאַנטע. ס'איז ווייניג די פריווילעגיע, וואָס די גמינע גיעט דערנאָך אויף רעקורסען. מ'דאַרף באַלד ביי דער ערשטער אָבשאַצונגס־אינסטאַנץ נישט דערלאָזען צו קיין עוולות, אויסמיידענדיג דערביי, אַז דער געליטענער זאָל דערנאָך ברויכען אָנקומען צו די חברים און פראָטעקציעס פון די בעקרויגטע...

לויט אונזער מיינונג וואָלט זיך אפשר די גמינע געקענט בעגעהן לחלוטין אָהן אַ נייעם „ראָזקלאַד", ווייל היינט איז נישט אַמאָהל; היינט האָט די גמינע אַ קאָלאָסאַלע שחיטה הכנסה וואָס דעקט אַלע אַדמיניסטראַציע־אויסגאַבען מיט אָנ'עודף. מיר האָבען שוין וועגען דער געניער אנגעוויזען אין

די בלוטיגע ליבעס־געשיכטע פון יאסעלע צייטלינס טאכטער פון מאסקווע און פעליקס דזשערזשינסקי

פון י. בערלאָוויטש.

7.

וואסילי סטעפאַנאָוו האָט אָנגענאָסען די גלעזער, אויסגעטרונקען און צוקישט זיך מיט זיין „זעמליאַק", מיט זיין לאַנדסמאַן פון גרויס התפעלות, און האָט גאָר נישט בעמערקט, ווי זיין ווייב רבקה'לע איז שיער נישט אומגעפאַלען אויף איהר שטוהל, און מיט אונטערגעהאַקטע פיס איז זי ענטלאָפען פון דעם שכור'ן טומעל אין איהר שלאָף צימער.

אין אָנפאַנג האָט זי געפרובט זיך איינרעדען, אַז דאָס איז געווען אַ פלאַפעריי פון „פיאַניצעס". אָבער זי האָט זיך דערמאָנט די סצענע, ווי אַזוי סטעפאַנאָוו האָט בשום אופן נישט געוואָלט מיט איהר געהן אויפזוכען דעם קערפער פון איהר דערשאָסענעם פאָטער. איז ביי איהר דער חשד געוואָרען שטאַרקער, אַז דאָס בלוט האָט ער אַליין, איהר מאַן, פערגאָסען דאָס בלוט פון איהר טייערען פאָטער!..

דער קאָפּ האָט זיך איהר שיער נישט געשפאָלטען. זי האָט התונה געהאַט מיט איהר פאָטער'ס מערדער! אויף איהר פאָטער'ס אומגליקליכע ביינער האָט זי זיך אין איהם פערליבט!.. שוין העכער אַ יאָהר צייט, ווי זי לאָזט זיך האַלזען און אַרומגעהמען פון די הענד, וועלכע האָבען אויף אַזאַ אונשולדיגען קרבן אויסגעהויבען די ביקס!.. איהר האָט זיך געדוכט, אַז זי ווערט משוגע...

און אין דעם גרויסען עס־צימער האָבען די געסט נאָך אַלץ זיך לוסטיג געמאַכט. אַ דאָרפישע האַרמאָשקע האָט זיך בעוויזען, און עס איז אויעק אַ טאַנצעריי און אַ קוויטשעריי שוין גאָר אויפן אמת'ן שטייגער... פון דעם שכור'ן געפילדער האָט דאָס קינד אין וויגעלע זיך אויפגעכאַפּט מיט אַ געשריי... דאָס קינד! ר' יאָסעלע צייטלינ'ס איינינקעל, וואָס זיין טאָכטער האָט געבוירען פון איהר אייגענעם פאָטער'ס הענקער... כא־כאַ! זי האָט געלאַכט און געציטערט און נישט געקענט זיך האַלטען פון שרעק. זי האָט געוואָלט ריהרען פון אָרט צו־צוגעהן צו איהר אייגען קינד!.

— זיך אויפהויבען, אַרויסיאָגען די שכור'ע באַנדע! — האָט זי צו זיך אַליין געזאָגט — אַרויסטרייבען זיי ווי די הינט, און נעהמען זיך פאַר וואָס־יוסקען... זאָל ער איהר זאָגען דעם אמת!.

זי איז אָבער געלעגען ווי אַ שטיין, און נישט געוואוסט אויף וואָסער וועלט זי איז.. אַז זי איז געקומען צו זיך, איז געווען שוין נאָך האַלבער נאַכט. אין דער וואוינונג איז געווען שוין שטיל, רוהיג. די געסט זענען שוין געווען צוגאַנגען. רבקה'לע האָט נישט גלייך פערשטאַנען וואו זי איז און וואָס מיט איהר טוט זיך. [illegible] האָבען זיך איהר מיט א ווילדע פריהער גע־חלום'ט איהרע קינדערישע יאָרען ביים טאַטען אין הויז. דער טאַטע האָט איהר, זיין ליבלינקע, און

וועגען רעמאָנטירען די דירות דורך די ווירטסלייט.

ווי באוואוסט זענען די ערשטע יאָהרען פון דער וועלט מלחמה די הייזער אינגאַנצען נישט רעמאָנטירט געוואָרען. די ווירטסלייט האָבען דאַמאָלס געוויס נישט געקענט פאַר זייער געלד רעמאָנטירען די וואוינונגען, ווייל דאָס דירה—געלד איז געווען אַ לאַנגע צייט אַזוי לעכעריליך קליין, אַז דאָס דירה—געלד פון אַ גאַנץ יאָהר וואָלט נישט געקלעקט אויף אויסצורעמאָנטירען איין וואוינונג.

עס זענען אפילו פערהאַנען גענוג פערמעגליכע בעלי-בתים, וואס וואָלטען אייגענטליך פאַר זייער אייגענע טובה־וועגען געדאַרפט זעהען, אַז זייערע הייזער זאָלען נישט איינפאַלען, אָבער די באַציהונגען צווישען די ווירטסלייט און די לאָקאַטאָרען זענען דאַמאָלס געווען אַזעלכע, אַז די ווירטסלייט האָבען נישט געקענט צוליב טהון דעם לאָקאַטאָר און איהם אויסרעמאָנטירען די דירה, אין דער צייט, ווען זיי האָבען זיך געזעהען שרעקליך באַעוולה'ט פון די לאָקאַטאָרען, פון וועלכע ס'רוב האָט זיך פעסט געהאַלטען ביים געזעץ פון לאָקאַטאָרען-שוץ, און בעת דער אינפלאַציע איז ווירקליך אויסגעקומען, אַז דער ווירט האָט פיעל מאָהל געמוזט נעמען פאַר עטליכע קוואַרטאַל דירה—געלד אַ נישטיגע סומע.

דער דעקרעט פון 11 אַפּריל 1924 האָט אָבער די מאַטעריעלע פערהעלטנישען פון די בעלי-בתים שוין בעדייטענד פערבעסערט. די נאָוועלע צום געזעץ וועגען לאָקאַטאָרען-שוץ, לויט וועלכער דאָס דירה—געלד ווערט מיט יעדען קוואַרטאַל אויטאָמאַטיש געהעכערט, האָט געבראַכט דערצו, אַז די ווירטסלייט באַקומען שוין פאַר זייערע דירות געצאָהלט אַ געוויסע סומע, און אין געוויסע פעלען האָבען זיי פון די הייזער אַ הכנסה, און אין דער נאָהנטער צייט, אויב די פינאַנציעלע לאַגע אין לאַנד זאָל זיך נישט ענדערן, און די הכפרונג פון דירה געלד זאָל אַזוי ווייטער געהן, וועלען זיי באַקומען די פולע 100 פּראָצענט פון דירה-געלד.

אמת, אַז דער פאַרמלחמה'דיגער רובעל איז בערעכענט אויף 2.66 זל. און דאָס איז ביים היינטיגען דאָלאַר—קורס נישט אינגאַנצען געדעקט, אָבער קודם-כל רעכענען מיר דאָך, אַז דער זלאָטי וועט זיך וואָס אַמאָהל הויבען און דער דאָלאַר וועט מעגליך גאָר צוקומען צום מצב ווי אַמאָהל, ווען ס'איז בעשטימט געוואָרען 2.66 זל. פאַר אַ רובעל. און בעזונדער קען מען שוין איצט נישט זאָגען, אַז די בעלי—בתים ווערען נעבעך אַזוי באַעוולה'ט און מען דאַרף געוויס שוין אויף זיי נישט אַזוי שטאַרק רחמנות האָבען.

פונדעסטוועגען איז בנוגע דעם רעמאָנטירען די וואוינונגען, ביז איצט נישט געקומען קיין ענדערונג צום גוטען. די ווירטסלייט שטעהען ווייטער אין דער זייט און פעראינטערעסירען זיך נישט מיט די וואוינונגען, וואָס ווערען פון טאָג צו טאָג מעהר בויפעליג, די סופיטען מיט די פאָדלאָגעס ווערען וואָס אַמאָהל מעהר רואינירט, דאָס וואַסער גיסט זיך פון די אויבערשטע שטאָקען אין די אונטערשטע די לאָקאַטאָרען אויפ'ן קאָפּ אַרויף, און די ווירטסלייט מאַכען זיך נישט זעהענדיג, אַזוי ווי דאָס וואָלטען נישט געווען זייערע הייזער, און די לאָקאַטאָרען וואָלטען דאָרט געוואוינט בחנם.

פיעל לאָקאַטאָרען מאַכען די רעמאָנטען אין זייערע וואוינונגען אויף אייגענעם רעכנונג, און מיט די רייכערע לאָקאַטאָרען רעכענען זיך די ווירטסלייט און קומען מיט זיי ווי ס'איז אָדורך, דאַגעגען ס'רוב לאָקאַטאָרען, וואָס זענען נישט אימשטאַנד פאַר זייער געלד צו רעמאָנטירען זייערע וואוינונגען, וואוינען טאַקע אין חורבות און פיסטקעס, און די ווירטסלייט געהט דאָס גאַנץ ווייניג אָן.

אין דעם געזעץ איז אפילו פאָרגעזעהען וועלכע רעמאָנטען עס דאַרפען געמאַכט ווערען דורך די בעלי-בתים, אָבער אויב זיי טהון דאָס נישט מיט'ן גוטען ווילען קומט אויס זיך מיט זיי צו משפט'ן און צו דעם איז נישט יעדער לאָקאַטאָר געאייגענט.

און דאָס איז אַ זעהר פערדריסליכע און טרויעריגע ערשיינונג, וועלכע דאַרף אומבעדינגט בעזייטיגט ווערען, אויב די רעגירונג געפינט איין, אַז די ווירטסלייט דאַרפען נישט מאַכען די גאַנצע רעמאָנטען, קען זי דאָך אָבער נישט צולאָזען, אַז מענשען וואָס זענען נישט אימשטאַנד אַליין צו רעמאָנטירן זייערע וואוינונגען זאָלען וואוינען אין חורבות, און עס דאַרף אומבעדינגט צו דער לאַגע געפונען ווערען אַ אויסוועג. עס דאַרף אַרויסגעגעבען ווערען אַ געזעץ אַז די ווירטסלייט דאַרפען בייטראָגען צום רעמאָנט פון דירות פּראָפּאָרציאָנעל צום פּראָצענט-זאַץ פון דירה-געלד וואָס זיי באַקומען, און די רעשט זאָל געבען דער לאָקאַטאָר. די ווירטען דאַרפען אויך בערעכענען, אַז ווי עס זאָל נישט זיין, באַקומען זיי שוין צוויי דריטעל פון פאַר'מלחמה'דיגען דירה-געלד, און זיי קענען זיך בשום אופן נישט פטר'ן אינגאַנצען פון רעמאָנטירען די וואוינונגען פון זייערע לאָקאַטאָרען, ווייל סוף כל סוף זענען דאָס דאָך זייערע הייזער און זיי טהון דאָס נאָר פאַר זיך.

א לאָקאַטאָר.

אַ רייה אַרטיקלען פון אונזער צייטונג. אויב די גמינע בעטראַכט אָבער די שיטה איינקויפען פאַר עטוואָס ווייניג און זי נויטיגט זיך אין פריש געלד צוליב די פּאָר קאַרגע געזעלשאַפטליכע סובסידיום'ס, אויב דאָס זאָל זיין די נויטווענדיגקייט פון רעאַליזירען דעם „ראָזקלאַד", בעדאַרף דער „ראָזקלאַד" געמאַכט ווערען אין מיניאַטור-פאָרם, און אין שפּאָרזאַמסטען מאַסשטאַב אַזוי, אַז ער זאָל גאָרנישט בעלעסטיגען, ווייל אויף אינוועסטיציע-צוועקען איז גישטאָ קיין בערעכטיגטער גרונד, מ'זאָל אין אַזאַ קריטישע צייט, ווי היינט, בעשטייערען אומפערמעגליכע בירגער פון דער יודישער בעפעלקערונג, מחמת פון אַט די זעלביגע ווערט געבילדעט די גרעסטע מעהרהייט, אויף וועמענס פּלייצעס עס לאָזט זיך אממייסט פיהלען דער שווערער דרוק פון אַלע נייע גזירות און תקנות..

ב. צווייג.

שוים, אָבער פון זיין דורכגעשאָסענעם ברוסט גיסט בלוט, אַ טייך בלוט, אין וועלכע זי טונקט איהרע פינגער... זי האָט די ווירקליכקייט נישט בעגריפען ווען פון אַ ווינקעל האָט זי דערהערט, ווי איהר מאַן, וואַסילי סטעפּאַנאָוו, שאָקעלט דאָס וויינענדיגע קינד און וויגעלע אין דוקא איהם אין מויל דאָס מילך-פלעשעלע. ער האָט זיך שוין בעוויזען אויפצוניכטערען און איהר געפרעגט, וואָס מיט איהר איז געווען, וואָס זי האָט פלוצלינג פערלאָזען די געסט און זיך געלעגט שלאָפען? פילט זי זיך נישט גוט? אָדער דער טומעל האָט איהר פערמאַטערט?

זי האָט זיך גלייך-שנעל דערמאָנט איהר פריהערדיגע טיפע ערשיטערונג און באַלד איהם גענומען אויפן פערהער:

— וואָס אַזוינס האָט דיין זעמליאַק פעטראָוו דערצעהלט? האָסטו אַליין דערשאָסען מיין טאַטען!.. נישט דרעהען מיטן צונג!. דו ווייסט דאָך: אַ ליגען וועל איך באַלד דערקענען!.. לאָז אָפּ דאָס קינד, און קוק מיר גלייך אין די אויגען!..

ניין, קוקען גלייך דרעוטקאָ'ן אין די אויגען און רעדען פאַלש, — דאָס האָט דער דאָרפס-יונג נישט געקענט. און אפשר האָט ער לכתחילה גאַרנישט געמיינט צו לייקענען. צו וואָס? דאָס איז עפּעס זיין שולד? ער האָט באַקומען אַ בעפעהל פון דעם פאָלקס-קאָמיסאַר דזשערזשינסקי'ן.. מ'האָט אין יענער נאַכט געמוזט לעדיג מאַכען דעם מאָנאַסטירסקען טשעקא קעלער פאַר אַ נייער גרויסער פּאַרטיי אַרעסטירטע, אַלע „טאָוואַרישטשעס" בעאַמטע פון „טשעקאַ" האָבען געמוזט דאַן אַרבייטען און מיט די אייגענע הענד „אָפּפאַרטיגען" יעדערער אַ געוויסע צאָהל., אויף זיין חלק איז גראָד אויסגעפאַלען „צורעכט צו מאַכען" די קאַמער פון איהר פאָטער, צוזאַמען אַ מאַן זעקס אָדער זיבען...

— ווען דער טאָוואַרישטש דזשערזשינסקי וואָלט מיר אַפילו בעפוילען, אַז איך זאָל „שטעלען צום וואַנטעל" מיין אייגענעם טאַטען, וואָלט איך איך געפאָלגט.. — האָט סטעפּאַנאָוו געזאָגט — מיר זענען קליינע מענשעלעך.. מיר זענען „מוזשיקעס", בלינדע פויערים פון דאָרף... וואָס פערשטעהען מיר דען?!..

די פאָלקס קאָמיסאַרען פיהרען די רעוואָלוציע און ווייסען מסתמא, וואָס זיי טוען..

אַלזאָ, דער לעצטער פונקט פון האָפנונג, אַז דאָס וועט זיך אַרויסווייזען בלויז אַ שכור'ס פּלאַפּלעריי, האָט זיך אין איהר האַרצען אויסגעלאָשען... נו, נאָך דעם אַלעמען וועט זי דען ווייטער קענען לעבען צוזאַמען מיט דעם רוצח פון איהר פאָטער? טעג און נעכט פלעגט אַט די פראַגע איהר ענבערען און לעכערען דעם מח. די ליבע געשטאַלט פון איהר אומגליקליכען פאָטער פלעגט אָהן אויפהער איהר פערפאָלגען. איהר פלעגט זיך דוכטען, אַז דער פאָטער פערלאַנגט פון איהר נקמה...

(פאָרזעצונג קומט).

עס מוז דערפאר געזארגט ווערן.

עס איז יעדען בעוואוסט, ווי עס זעהט אויס די ערציהונג פון די הינדערטער יודישע קינדער, וואס בעזוכען די מלוכה׳שע (פאווסעכנע) פאלקס־שולען. און עס איז פאר קיינעם קיין סוד נישט, אז פאר יודישע רעליגיעזע און נאציאנאלע למודים ווערט אין די דאזיגע שולען כמעט גארנישט געזארגט און די יודישע קינדער ווערען דארט ערצויגען אהן די עלעמענטארסטע ידיעות פון יודענטום, און וועלכע יעדעס יודישע קינד דארף האבען א מעהר ווייניגער בעגריף.

אין אלע שטעט פון פוילען פיהרט זיך דעריבער צווישען דער יודישער בעפעלקערונג א געהעריגע אויפקלערונג אויף דעם געביט, און מען טראכט פערשידענע עצות, ווי אזוי צו בעזייטיגען דעם דאזיגען פעלער, וואס רופט זיך אזוי שלעכט אפ אויף דער ערציהונג פון די יודישע קינדער פון דעם מיטעלשטאנד און פון די אונבעמיטעלטע און צו ווירקען אז די „פאווסעכנע“ שולען, וואס זענען אויסגעטיילט פאר דער יודישער בעפעלקערונג, זאלען אנטשפרעכען ווייניגסטענס די עלעמענטארע פארדערונגען, וואס ווערען געשטעלט פאר דער ערציהונג פון יודישען קינד.

ביי אונז אין ראדאם איז אויף דעם געביט כמעט גארנישט געטוהן געווארען.

עס אונטערלינט נישט קיין שום צווייפעל, אז די רעגירונג איז נישט אויסען צו איגנארירען די יודישע לימודים אין די פאלקס־שולען, נור אויב דער פראגראם פון די דאזיגע שולען איז אזעלכער, אז ס׳ווערט אפגעגעבען צו ווייניג צייט פאר די יודישע לימודים איז דאס געוויס דערפאר, ווייל די רעגירונג איז נישט ווי געהעריג אינפארמירט און זי ווייסט נישט, אז די גרעסטע מעהרהייט פון די יודישע עלטערן ווילען האבען פאר זייערע קינדער א יודישע נאציאנאל־רעליגיעזע ערציהונג און אויף דעם דארף מען מאכען די מאסגעבענדע רעגירונגס־ארגאנען אויפמערקזאם צו מאכען.

אין לאדז איז דעריבער געשאפען געווארען א ספעציעלער קאמיטעט, אין וועמענס שפיץ עס שטייען אנגעזעהענע כלל־טוער אויפן געביט פון קינדער־ערציהונג און דער קאמיטעט האט זיך געשטעלט פאר זיין אויפגאבע צו ארגאניזירען די יודישע עלטערן, וואס זייערע קינדער לערנען אין די רעגירונגס־שולען, אז זיי זאלען דערהויבען זייער שטים געגען דער עולה וואס ווערט בעגאנגען אויפן געביט פון ערציהען דעם יונגען יודישען דור.

און אזוי דארף דאס אויך זיין ביי אונז אין ראדאם. די זאך טאר נישט בלייבען ווייטער אזוי, ווי ביז איצט. מיר טארען נישט דערלאזען, אז די יודישע קינדער וואס בעזוכען די מלוכה׳שע פאלקס־שולען, זאלען ערצויגען ווערען אן א געהעריגער ידיעה אין די יודישע לימודים און זאלען זיין אפגעריסען פון אונזער עבר און עתיד.

מיר ווילען זיך איצט נישט אפשטעלען אויף קיין פרטים, ווייל מיר וועלען זיך נאך צו דער דאזיגער וויכטיגער פראגע אומקערען, איצט ווילען מיר נור אנווייזען אויף דעם, אז לויט אונזער מיינונג, דארף זיך צוליב דער אנגעווייטאגטער פראגע שאפען קולטור־קאמיטעטס ביי דעם קהלה־ראט און ביי אנדערע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס וועלכע דארפען אונבעדינגט נעמען די איניציאטיוו פון דער זאך און זעהן, אז די פראגע זאל ווי ווייט מעגליך געלעזט ווערען.

י. פ.

די רוסישע קעניגען יעקאטערינא די גרויסע און א יוד, נישט קיין נאר.

(א פאלקס־מעשה׳לע.)

איינמאל, אין א ווינטערדיגען פריה־מארגען, ווען ס׳האט ערשט גענומען טאגען, איז יעקאטערינא די גרויסע, די קעניגין פון רוסלאנד, וועלכע איז געווען בעריהמט מיט איהר פיהרען אנ׳אויסגעלאסענעם ארט לעבען, געגאנגען פון עפעס א „הוליאנקע“, וואו זי האט אפגעוואוליעט א גאנצע נאכט. געגאנגען איז די קעניגין א פערשטעלטע אין ציווילע קליידער, און איינע אליין. קומט איהר אנטקעגען א יוד, א בעל־מלאכה, וועלכער האט זיך געאיילט צו דער ארבייט. שטעלט אפ די קעניגין דעם יוד און פרעגט איהם:

— וואוהין לויפסטו דאס אזוי פריה, יוד?

— פריה? ענטפערט דער יוד — עס איז שוין גארנישט פריה, איך האב זיך היינט פערשפעטיגט און אנגעוואוירען דאס דאווענען מיטן ערשטען מנין.

פערשטעהט נישט יעקאטערינא, וואס דער יוד ענטפערט איהר, און זי פרעגט ווייטער:

— וואוהין גייסטו?

— וואוהין זאל א יוד געהן? פערדינען אויף ברויט גיה איך.

ארבייטסטו?—פרעגט די קעניגין.

-- ווי דען? אומזיסט גיט קיינער א קאפיקע נישט.

— וויפיעל פערדינסטו א וואך?

טראגישע איבערלעבענישען פון א ראדאמער יודיש מיידעל.

א ראדאמער, וועלכער איז איצט צוריק געקומען פון פראנקרייך, גיבט אונז איבער די סענסאציאנעל טראגישע געשיכטע, וואס האט פאסירט, מיט 5 יאהר צוריק, מיט א ראדאמער יודיש־מיידעל, וועלכע האט איצט פערענדיגט איהר אומגליקליך יונג־לעבען מיט זעלבסטמארד.

די מעשה איז אזא:

אויף איינעם פון די שול בעלער, וואס פלעגען דאן אפט פארקומען אין דער פרויען גימנאזיום האבען זיי זיך בעקענט. געשטאמט האט זי אייגענטליך פון ראדאם, בעת דער דייטשער עסטרייכישער אקופאציע, האט איהר משפחה זיך געצויגען קיין לאדז פון וואנען זי האט דערנאך צוליב׳ן הינגער, וואס האט געהערשט אין די גרויסע שטעדט, זיך איבערגעטראגען אין שטעדטיל וו. נעבען פלאצק. פערשטעהט זיך, אז איהרע עלטערן זענען נישט געווען פערמעגליך, אבער פונדעסטוועגען האבען זיי זי געהאלטען אין גימנאזיום. ער איז געווען מיט עטליכע יאהר עלטער פון איהר און געארבייט אויף א פאסטען אין אנ׳ארטיגע פאבריק.

בעקענט האבען זיי זיך דורך איהרע א קאלעזשאנקע, א שילערין פון דער זעלבער שול, ער איז געווען די זעלבע קאלעזשאנקעס א קוזין און אויף איהר איינלאדונג איז ער אויך געקומען אויפ׳ן באל.

די דאזיגע צופעליגע בעקאנטשאפט פון דער 16־יעהריגע גימנאזיסטקע לאלקא ג—ג מיט דעם 23־יעהריגען הענריק פ. האט זיך אין גיכען פערוואנדעלט אין אנ׳אמת׳ע ליבע.

געפיהרט האט זיך דאס פערליבטע פארל לויט אלע תקנות פון ראמאנטישען שלחן ערוך. אנ׳אווענד האט מען בעזוכט קינא, צומארגענס פערברענגט אין טעאטער און אז עס האט זיך געמאכט א וויסטשארעק אין שטעדטיל, איז שייך צו זאגען אז מען זאל עס חלילה דורכלאזען.

איינמאל האט א געוויסע פילאנטראפישע זאגאר פוילישע אינסטיטוציע איינגעארדענט אנ׳עפענטליכען באל. פערשטעהט זיך, אז לאלקא מיט העניעק׳ן וועלען אזא שמחה נישט פערשפעטען. דאס פארל האט זיך דארט אזוי צובאלעוועט, אז ווען לאלקא האט זיך דערמאנט ווי זי איז אויף גאטס וועלט, האט שוין איהר פאטער דער אלטער ג—ג, מסתמא געהאט לאנג אפגעבענטשט חצות.

א היימגעהן אזוי שפעט איז געווען פאר דער יונגער לאלקא אונמעגליך, ארומדרעהען זיך אומעדום פרייען היימעל ביז אין דער פריה איז אויך נישט געווען קיין געשעפט, האט זי טאקע אנגענומען העניעק׳ס פראפאזיציע א חיים צוגעהן צו איהם אין קאנטאר שלאפען.

קורץ מיט דער נאאיווער לאלקא האט פאסירט די זעלבע געשיכטע, וואס פאסירט געוועהנליך מיט אנדערע לאלקעס, וועלכע פערבלאנדזשען שפעט ביי נאכט צו מענער אין קאוואלערקעס.

אין די ערשטע צייטען האט נאך די יונגע לאלקע פערטשאקעט די עלטערן מיט פערשידענע תירוצים. שפעטער האבען זיך שוין אבער אנגעהויבען צו בעווייזען בולטע סמנים פון דער פריהצייטיגע ליבע.

איהר פיגור איז שוין געווארען אזוי אויפפאלענד, אז זי האט געמוזט אויפהערען צו בעזוכען די שול און צו באווייזען זיך אויף דער גאס.

פון צייט צו צייט איז זי שפעט אין אווענד געלאפען צו הענריק׳ן און [illegible] לאנגס [illegible] איהם. אז ער זאל [illegible]

—צוועלף רובעל—ענטפערט דער יוד.

—וואָס טוסטו מיט אַזוי פיל געלד?

— פרעגט די קעניגען?

— עס איז מיר גענוג, אַז איך דאַרף אָפּגעבען אַ חשבון דעם ווייב און, להבדיל צעהן מאָל הבדלות, דעם רבונו של עולם. פאר פרעמדע ווייבער האָב איך קיין צייט נישט. האָב דיר אַ גוטען טאָג—וויל שוין דער יוד זיין וועג לויפען. שטעלט איהם אָפּ יעקאַטערינאַ:

—ווייסטו וועך עס רעדט צו דיר, יוד?

— זאָל איך אַזוי וויסען פון צרות.

— יעקאַטערינאַ די קעניגען רעדט צו דיר.

האָט דעם יוד אָנגעהויבען וואַרפען הענד און פיס פאַר שרעק און ער נעמט האַסטיג זוכען אין די קעשענעס.

— וואָס זוכסטו, יוד?

— מיין פּאַספּאָרט, — ענטפערט דער יוד אַ צושראָקענער.

— מען דאַרף נישט — האָט זיך יעקאַטערינאַ צולאַכט, און גוטמוטיק געטרעגט זיך ווייטער איהר פריערדיגע פראגע:

— און איצט זאָג מיר, וואָס דו טוסט מיט דיינע צוועלף רובעל א וואָך וואָס דו פאַרדינסט?

און דער יוד, וועלכער איז געווען גאָר נישט קיין נאַר, האט געענטפערט:

— איין פערטעל פון מיינע פאַרדינסטען בעצאָהל איך אַ חוב פאַר דעם, וואָס איך בין געבוירען געוואָרען; די צווייטע פערטעל גייט ביי מיר אוועק אויף דעם, אַז נאָך מיין טויט זאָל מען מיך נישט שעלטען; די דריטע פערטעל וואַרף איך פאַר די הינט ארויס; און פאַר דער לעצטער פערטעל קאָרמע איך מיינע הונדערט און אכט און צוואנציג קעסט-קינדער.

— יעקאַטערינע האָט פערשטאַנען אַז דער יוד רעדט דאָ פאַרשטעלט, און זי האָט געפרעגט:

— וואָס מיינסטו מיט דיין מאָדנעם ענטפער? ערקלער מיר! און דער יוד האט ערקלערט וואָס ער מיינט:

— איך האַלט ביי זיך מיינע אַלטע עלטערען, און דאָס מיינט, אַז איך צאָהל אַ חוב פאַר דעם, וואָס איך בין געבוירען געוואָרען. איך לאָז מיין זון שטודירען, איך וויל פון איהם מאכען אַ רעכטען מענש, אַזוי אַז נאָך מיין טויט זאָל מען מיך חס־וחלילה נישט שעלטען, דערפאַר וואָס מיין זון איז א פּריגעניכטס. איך לייג אָב אַ פערטעל געלד צו האָבען נדן פאַר מיין טאָכטער און דאָס הייסט שוין ווי פאַר די הינט ארויסגעוואָרפען, ווייל פון אַ פאַרהייראַטער טאָכטער האָט אַ טאַטע גאָרנישט, און די הונדערט און אכט און צוואַנציג קעסט־קינדער, וועלכע איך קאָרמע פאַר די איבעריגע פער רובעל פון מיינע פערדינסטען, מיין איך אַזוי: מיר זענען זעלבזעקס, איך, מיין ווייב, מיין זון און מיין טאָכטער. מיר האָבען צו 32 ציינער, האָבען מיר אַזוי גוט ווי הונדערט און אַכט און צוואַנג ציינער. דאָס זענען מיינע הונדערט און אַכט און צוואַנציג קעסט־קינדער, וועלכע איך מוז געבען צום קייען. מיין טאָטע און מאַמע עסען אויך ביי מיין טיש. אָבער ביידע האָבען זיי שוין קיין איין איינציגען צאָהן נישט אין מויל.

דער קעניגען איז דעם יודענס קלוגער ענטפער שטאַרק געפעלען געוואָרען און זי זאָגט צו איהם:

— הער זשע, יוד, דיין ענטפער איז מיר געפעלען. דו זאָג מיר דיין אַדרעס, וועל איך דיר צושיקען אַלץ „נאָגראָדע" מיינעם א בילד מיט מיין אונטערשריפט. אָבער דו מוזט מיר צוזאָגען, אַז ביז וואַנען דו וועסט פון מיר נישט בעקומען מיין בילד מיט מיין חתימה, זאָלסטו פאַר קיינעם אין דער וועלט נישט איבערדערציילען אָט דעם ענטפער דיינעם וואָס דו האָסט מיר איצט געגעבען, ווי אַזוי דו טיילסט איין דיינע פערדינסטען.

דער יוד האָט געגעבען דער קעניגין זיין אַדרעס און פערשפּראָכען, אַז ביז מען וועט איהם נישט ברענגען דער קעניגינס בילד מיט איהר אונטערשריפט וועט ער זיין משל קיינעם נישט דערציילען.

איז געקומען יעקאַטערינע אַהיים, און ביי אַ פערזאַמלונג פון איהרע מיניסטאָרען האָט זי דעם יודענס קלוגען ענטפער זיי אַלעמען אלס רעטעניש געגעבען, אָבער קיינער פון די קלוגע מיניסטאָרען האָט נישט געוואוסט וואָס דאָס הייסט.

האָט אָבער איינער פון די מיניסטאָרען דערוואוסט זיך וועגען דער בעגעגעניש פון דער קעניגין מיט דעם יודען, האָט דער מיניסטער שוין פערשטאַנען, פון וואַנען עס קומט צו דער קעניגין די רעטעניש. גייט דער מיניסטער אוועק צו דעם יודען, און פרעגט איהם וואָס עס בעדייטעט די רעטעניש. ענטפערט דער יוד, אַז ער טאָר דאָס פאַר קיינעם נישט דערציילען ביז די קעניגען וועט איהם נישט צושיקען איהרס א בילד, מיט איהר אונטערשריפט. האָט שוין דער מיניסטער געהאַלטען ביי אוועקגיין מיט גאָרנישט. אָבער א יוד האָט דאָך שכל, מאכט ער צום מיניסטער.

— איהר גיט מיר א הונדערט רובעלדיגע אַסיגנאַציע — א „יעקאַטערינקע" וועל איך אייך די רעטעניש אויסזאָגען.

מנות האָבען אויף איהרע יונגע יאָהר און זי מקדש זיין. העניעק האָט זי אָבער כסדר געשפּעט מיט'ן צוזאָג, אַז אַזוי ווי זי וועט נאָר ענטבונדען ווערען וועט ער מיט איהר חתונה האָבען.

די צייט שטעהט נישט אויף קיין אָרט, לאָלקאַ האָט געמוזט פערלאָזען איהר היים און אוועקפאָהרען אין אַ שכנות'דיג שטעדטעל. דאָרט האָט זי געבוירען אַ יונגעל. זי האָט אויפגעזוכט אַן אָרימע פרוי פון זעלבען שטעדטיל און דערוויל ביי איהר דאָס קינד איבערגעלאָזט.

לאָלקא איז געקומען צוריק אין וו. און גלייך אוועק צום פאָטער פון קינד. קודם כל אָפּגעגעבען איהם דעם ברייטען מזל־טוב און דערנאָך אָנגעהויבען מיט דעם בחור אַ שמועס פון מכח אַ זפן חופה.

הניעק האָט שוין געהאָט פערגעסען אין דער גאַנצער מעשה, גאָר, אַז די אויפגערעגטע לאָלקאַ האָט גענומען דערלאַנגען לשון, האָט ער זיך ערשט איבערצייגט, אַז ער איז אין פּעקעל און וועט זיך פון עסק אַזוי לייכט נישט ארויסדרייהען. העניעק איז אָבער נישט געווען פון די יאָלדען, ער האָט באלד גענומען די פאָרשוינטע אין דער אָרבייט אָריין. אוועקגעלייגט אויפ'ן טיש אַ לעקציע עקאָנאָמיע, איהר אויסגעוויזען מיט פּטאָטיפּסטיק, אַז די היינטיגע משפּיינס געזאָגט פערדינסטען ערלויבען נישט אויסצוהאַלטען קיין קריש'ל. מיט אַ ווייב אַליין וועט ער זיך שוין, ווי עס איז דורכשטיפען. די 17־יעהריגע לאָלקאַ האָט פערשטאַנען, אַז זי דאַרף אָפּרוימען פון וועג צו איהר גליק די פּרוכס פון איהר פריהצייטיגע ליבע. אגב האָט די יורענע פון שכנות'דיגען שטעדטיל, ביי וועלכער לאָלקאַ האָט איבערגעלאָזט דאָס קינד. זעהענדיג, אַז די מוטער קומט נישט בעצאָהלען פאַרן 2־טען חודש איהר דאָס קינד צוריק געבראַכט.

נאָך אין זעלבען טאָג האָט לאָלקאַ מיט אַ שטיין צושלאָגען דעם קינד דאָס קעפּעלע און דאָס צו'מויק'טע טויטע קערפּערל אריינגעוואָרפען אין דער ווייפעל. איצט גאָכרעט ווי די לעצטע שטערונג איז שוין בעזייטיגט געוואָרען איז זי געווען זיכער, אַז העניעק וועט ענדליך מיט איהר חתונה האָבען. העניעק האָט אָבער ווייטער זי אָפּגעשלעפּט פון איין טאָג אויפ'ן צווייטען. דערוויל איז זי געוואָרען, אַז אין איינינע טעג ארום שרייבט ער תנאים מיט אַ געלי בתיש מיידעל פון דער זעלבער שטאָדט, אַז לאָלקא האָט איהם וועגן דעם ענין אָנגעפרעגט האָט ער געלייקענט שטיין און ביין און איהר פערזיכערט, אַז ערשטענס האלט ער בכלל נאָך נישט פון אַזעלכע זאכען און אויב איהם וועט יאָ וועלן עס איז פערגליסטען צו בעווהן אנאָ נאַרישקייט, האָט זי פּיערוושענססוואָ.

לאָלקאַ האָט אָבער געוויסט אין וועלכען טאָג די תנאים דאַרפען פּראַקימען. זי איז גלייך אַהין און טאַקע געטראָפען דאָס גאַנצע קלאָפּערגעצייג, זי האָט זיך געוואָלט אריינרייסען צו העניעק'ן און איהר ביטער געמיט אויסגיסען אויף זיין קאָפּ, נאָר מען האָט זי אָבער איבער די שוועל נישט אַריבערגעלאָזט. זעהענדיג אַז איהר לעצטע האָפנונג איז פערלוירען איז זי שנעל אַיעק אין נעהנסטען אַפּטייקסקלאַד און פאַר די לעצטע פאַר גראָשען געקויפט אַ פלעשעל קאַרבאָל, און עס ביים אריינגאַנג צום לאָקאַל, וואו די תנאים זענען פאַרגעקומען אויסגעטרינקען.

מען האָט זי אין אַ שווערען צושטאַנד אָבגעפירט אין שפּיטאָל. איינמאָל גוטינענדיג זיך אין א גרעסערע [illegible] האָט זי פערציילט די גאַנצע מעשה פון אָנהויב ביז'ן סוף. די שפּיטאָל־בעדינטע האָבען געמעלדען וועגען דער זאַך דער פּאָליציי. מען האָט באַלד אוועקגעשטעלט ביים קראַנקען בעט 2 בעוואַפענטע שומרים. עס האָט זיך אָנגעהויבען אַ נעגויע אויספאָרשונג און עס איז פערפאָרדענט געוואָרען די מוטער מערדערין תיכף ווי זי וועט נאָר געזונד ווערען, צו ארעסטירען.

אין לעצטען טאָג, ווען מען האָט זי גטראָגען אָפּפיהרען אין אַרעסט איז זי אויס'ן וועג נעלם געוואָרען. זינט דעמאָלט איז שוין 5 יאָהר פעריבער. דער פאָטער איז פאַר שאַנדע קראַנק געוואָרען און געשטאָרבען. די מוטער איז אויך דורך דער צייט, צוריקגעקומען קיין לאָדז און דאָרט געשטאָרבען.

אין משך פון די 5 יאָהר האָט דאָס מיידעל געוואַנדערט איבער פערשידענע שטעדט אין אויסלאַנד, מיטגעמאַכט אַהן אַ שיעור צרות. אין לעצטען יאָהר האָט זי זיך געפונען אין פראַנקרייך, אייניגע חדשים געווען ארבייטסלאָז און זעהענדיג קיין אויסוועג פון איהרע ליידען, האָט זי באַשלאָסען צו מאַכען אַ סוף צו איהר טראַגיש לעבען. מיט 2 וואָכען צוריק האָט זי געמאַכט א הר בא־ [illegible] [illegible]

וואס הערט זיך אין ראדאם.

וואס איז מיט דער דין תורה פון ה' קעסטענבערג מיט דער גמינע?

נאך די פילמאהליגע נישט צושטאנד-געקומענע דין-תורות צווישען דער גמינע מיט ה' קעסטענבערג, האט דער לעצטער ענדליך בעשטימט דעם מיטגליד פון ווארשאווער ראבינאט, דעם רב גוטשעכטער, ער זאל זיין זיין בורר און דער צוזאמענבערופענער פון א רבנים-צוזאמענשטעל וואס זאל זיין דער ענדגילטיגער פוסק פאר ביידע צדדים. די פארשטעהער פון גמינע זענען אויך דאס מאהל נאכגעקומען דעם וואונש פון ה' קעסטענבערג און מסכים געווען אויף אט דער נייער קאנצעפציע, שטרעבענדיג איינמאהל פאר אלע מאהל א סוף צו מאכען צו דעם גאנצען פערפלאנטערטען ענין. נאכ'ן גאנצען אבשטימען און אבשמועסען בעקומט בינו לבינו די גמינע פאָרינע וואך א בריעף פון ה' קעסטענבערג, אין וועלכען ער מאכט די גמינע א פארוואורף, אז זי וויל נישט האלטען מיט איהם קיין דין תורה, דערביי קארגט נישט ה' קעסטענבערג קיין בעליידיגונגען און זלזולים אויפ'ן אדרעס פון דער גמינע און פערענדיגט זיין בריעף מיט דער אויפפאָדערונג צו א ד"ת אין ראדאם. א תשובה אויפ'ן דאזיגען בריף האט די גמינע צוגעשיקט דעם רב גוטשעכטער מיט א אויספיהרליכע ערקלערונג, פעררופענדיג זיך אויף עדות, פאקטען און דאטעס, וואס בעווייזען קלאר, אויף ווי ווייט עס איז אונבעגרינדעט דער פארוואורף פון ה' קעסטענבערג-און, אז גאר ער איז דער איינציגער גורם, אויב די ד"ת איז נאך ביז היינט נישט פארגעקומען.

אגב איז כדאי צו בעמערקען, אז נאך דעם „הייסען" ווילען פון ה' קעסטענבערג צו געהן לדין, זענען פאָרינע וואך, מיטוואך, אויף ווען ס'איז בעשטימט געווארען צו טרעפען זיך ביים רב גוטשעכטער אין ווארשא, וואו די ד"ת האט זיך געזאלט אנהויבען — די פארשטעהער פון גמינע יא געקומען און ה' קעסטענבערג — נישט. ווי ס'איז אלוא פון דעם אלעם צו זעהען, איז די ד"ת א שוואכער עסק און אויף פאזיטיווע רעזולטאטען איז פארלויפיג אווי ניך נישטא צו ערווארטען. ה' קעסטענבערג האלט שוין נאכן טריבונאל, נאך נער, נאכן ווארש. ראבינאט און דער ענין ריהרט זיך נאך אלץ נישט פון ארט. וואס די גמינע רעכענט ווייטער צוטוהן און ווי לאנג זי וועט ווארטען דער אבגעזאגטער

האט דער מיניסטער דערלאנגט דעם יודען א לעבעדיגע הונדערט רובילדיגע אסיגנאציע און דער יוד האט איהם אלץ דערציילט. איז דער מיניסטער געקומען צו דער קעניגין און געטראפען די רעטעניש. איז אבער יעקאטערינע געווען נישט קיין נאר און זי האט פערשטאנען ווי אזוי איהר מיניסטער איז מיט אמאל געווארען אזא מין חכם. האט זי גלייך געלאזט ברענגען פאר זיך דעם יודען און זי פרעגט א הס:

— האב איך דיר דען נישט פערזאגט, אז דו זאלסט קיינעם נישט דערציילען, וואס דו האסט מיט מיר גערעדט?

— הוראי! הוראי! פערזאגט, — געענטפערט דער יוד.

— ווי אזוי זשע האסטו געוואגט צו דערציילען וועגען דעם פאר איינעם פון מיינע מיניסטארען? האט בייז געזאגט די קעניגין.

— איך וויפיל איך געדענק - האט דער יוד געענטפערט, — איז מיר יא ערלויבט געווען צו ריידען, ווען אימיצער וועט מיר ברענגען דער קעניגינס בילד מיט איהר אונטערשריפט.

— נו, האט דיר דען מיין מיניסטער געבראכט מיין בילד מיט מיין אונטערשריפט? — האט די קעניגין געפרעגט.

— געוויס, -האט דער יוד געענטפערט און ער האט א-ויסגענומען די הונדערט רובילדיגע אסיגנאציע, וואס דער מיניסטער האט איהם געגעבען, אויף וועלכער עס איז געווען יעקאטערינעס בילד און איהר אונטערשריפט, און ער פרעגט פון זיין זייט.

— איז דאס דען נישט דאס בילד פון דער קעניגין און אויך איהר אונטערשריפט? און דאס האט מיר דער מיניסטער געבראכט האב איך פערשטאנען, אז איך מעג שוין ריידען.

דער קעניגין איז דעם יודענס איצטיגער קלוגער ענטפער אזוי שטארק געפעלען געווארען, אז איהר כעס איז אריבער און זי האט דעם יודען אפגעשיקט אהיים מיט א שיינער מתנה..

„חתן" זאל קומען נאך די פטורים און דער אמת'ער בעשערטער און אויסדערוועהלטער חתן זאל קומען צו דער חופה... — איז שווער צוטרעפען.

א ענטלאפענער פון דער ראדאמער טורמע, אין דער שפיץ פון א באנדיטן-שייקע.

אויף דער נאכט פון פערגאנגענעם פרייטאג אויף שבת האבען 6 בעוואפענטע באנדיטען אויסגעפיהרט א רייהע דרייסטע אנפאלען, אין דער אומגעגענד פון שידלאוויעץ. צום ערשט האבען זיי געמאכט א איבערפאל אויף די 2 יודישע סוחרים, בוימאן און העלפארב, וועלכע זענען געפאהרען אויפ'ן שאסע ביים דארף סמאלי (נעבען שידלאוויעץ) נאכהער זענען זיי אנגעפאלען די מיהלען פון שמ-לאוו און אלשין. אומעטום האבען זיי צוגערויבט פיל ביזשוטעריע און א סך קאסטבארע חפצים ווי: גאלדענע זייגע-ס, בראנסאלעטען, פינגערלען און איבער 2000 זל. מזומן.

די ראדאמער פאליציי איז קורץ נאכדעם אנגעקומען אויפ'ן ארט פון פארפאל און האט קאנסטאטירט, אז די אלע 3 אנפאלען זענען אויסגעפיהרט געווארען דורך די איינע און די זעלבע באנדיטען, ווי אויך דאס, אז דער אנפיהרער פון דער שייקע איז' דער באנדיט ווילקאס, וועלכער איז מיט א יאהר צוריק ענטלאפען פון די ראדאמער טורמע.

דאס אינטערעסאנטע דערביי איז, וואס אלע בעפאלענע האבען אויס מורא צוליעב נקמה פון די באנדיטען זיך אבגעהאלטען צו געבען צו וויסען די פאליציי, וועלכע איז פון די אנפאלען נאר דורך א צ-פאל געוואויער געווארען.

די רייכע יורשים אין דעמבלין געפעלט בעסער די ראדאמער חברה קדישא, ווייל... ס'קאסט ביליגער.

אין דעמבלין איז פארינע וואך געשטארבען א גביר און די דארטיגע חברה קדישא האט פריהער נישט געוואלט צושטעהן מתעסק זיין דעם מת, ביז די יורשים וועלען נישט געבען א גרויסע כומע געלד אויף א מקוה. די רייכע יורשים האבען, פערשטעהט זיך, נישט געשמעקט די אנגעבאטענע פרייז און זיי האבען בעשלאסען אויסצונוצען די דעמבלינער חברה קדישא אויף די ראדאמער. זיי האבען לאנג נישט נעקלערט און אין דער נאכט פון דינסטאג אויף מיטוואך זענען זיי געקומען קיין ראדאם און האבען זיך „פערשטענדיגט" מיט די צוויי נאר וואס אריינגעטרעטענע מיטגלידער פון דער היגער חברה, די ה"ה הירש לייב אמבער און משה דאלמאן, וועלכע זענען נאכ'ן בעקומען 200 זל. און רייזע-הוצאות אויף הין-און-צוריק אריבערגעפאהרען קיין דעמבלין און זיך מתעסק געווען מיט'ן מת, מאכענדיג נאך ביינאכט די טהרה.

מיטוואך באלד בעגינען אויפ'ן ערשטען טאג - שיין האט זיך דאס גאנצע שטעדטיל דערפון דערוויסט און אלץ האט פערשלאפען נישט צו געבען קיין פיהרען אויף איבערצופיהרען דעם מת קיין באבערניק (6 ווירסט פון דעמבלין) וואו דאס בית עולם געפינט זיך. אפילו די קריסטליכע פוהר-מאנעס האבען זיך אבגעזאגט צו פאהרען.

די ראדאמער חברה-קדישא-לייט, זעהענדיג, אז זיי זענען מיאוס אריינגעפאלען און דערצו נאך טהוענדיג דאס אלעס אהן וויסען פון דער חברה, האבען ענדליך אויך שוין רעזיגנירט און אבגעזאגט זיך ווייטער צוטוהן דאס זייעריגע, פאדערענדיג פון די יורשים ארורכצוקומען מיט דער חברה-קדישא פון דעמבלין. דער סיכסוך איז אויסגעגלייכט געווארען, אבער נישט קורקענדיג אויף דעם, האט די היגע חברה קדישא אויף איהר אלגעמיינער יעהרליכער פערזאמלונג, פארינע וואך, איינשטימיג אויסגעשלאסען אלס קנס ביידע דערמאנטע מיט-לידער פאר זייער האנדלונג, נישט אנפרעגענדיג זיך פריהער ביי דער חברה און אליין אהן איהר וויסען און אהן הסכם געטוהן אזא זאך אויף אייגענע פעראנטווארטליכקייט.

די פערזאמלונג האט נלייכצייטיג בעשלאסען איהר משפט צו פערעפענטליכען אין דער פרעסע, כדי אזעלכעס זאל זיך מעהר נישט איבער חזר'ן.

גאולת הארץ-קייט.

ארגאניזירט דורך דער יודישער פרעסע אונטערן פ [illegible] פון דעפוטאט יצחק גרינבוים.

ה' פייבין לאנדאו ענטפערט דעם ה' קוראווער מיט 20 זלאטעס און רופט ארויס די ה'ה: איטשע מאיר לעסלאו און משה רובינשטיין (גערינשעווסקי וואס) ארוואקאט הייזיק שמולער ענטעס.

דעם אהרן מולער מיט 15 זל. און רופט ארויס: ארוו. הענריק מאיער. אהרן קאלינסקי ענטפ. דעם ה' האָפּענהיים מיט 10 זל. און רופט אַרויס: קלמן ריכטמאַן, איטשע לייב מאנדעלמאַן. אליהו קאַרמאַן ענטפ. דעם ה' האָפּענהיים מיט 10 זל. און רופט ארויס: נתן ניימאַן, שמואל ראָזענבערג, אלימלך ראפאפאָרט, שמואל קאָרמאַן. אליעזר פינקעלשטיין ענטפ. דעם ה' יעקב קליינמאַן מיט 5 זל. און רופט אָרויס: יצחק מארגוליס, יעקב גראָשקאָוויץ. אברהם ברעסלער ענטפערט דעם ה' זיינוויל שפייזמאַן מיט 5 זל. און רופט ארויס: יהודה רובינשטיין, יהושע שטיינמאַן, אלעקסאַנדער לאַקס, ישראל פליישמאַן, חיים ברעסלער (יענדזשעיעוו) ב. מאַנעלאָ (יענדזשעיעוו). מענדיל פרידמאַן ענטפ. דעם ה' ירמיהו גאָלדשטיין מיט 5 זל. און רופט אַרויס: דוד גאָלדראַב, יוסף מאיר וועבער, אלקסנדער באָרענשטיין, מענדיל באָרענשטיין. אליעזר בערקאָוויץ ענטפ. דעם ה' פראָם. מ. ש. קאַצעליס מיט 5 זל. און רופט ארויס: ישראל פליישמאַן, יחיאל ישעי' רוטמאַן, דוב גאָרפינקעל, יצחק ווייצהענדלער, יהודה קאַשערמאַן. אברהם מאַנטליק ענטפ. דעם ה' טענענבוים מיט 10 זל. און רופט אַרויס: יוסף ציסטערסקי, אהרן גאָלדבערג, אברהם האָכבערג, יעקב לאַסמאַן, משה לעדערמאַן (אָפּטאָוויעץ) בן ציון ראַטזאַ (אָסטראָוויעץ), אברהם גאָלדבערג ענטפ. דעם ה' אינזש. בעקערמאַן מיט 20 זל. און רופט ארויס: משה גורפינקעל, ראובן גליקשטיין. אליעזר גאָטליב ענטפ. דעם ה' בלומאַן מיט 5 זל. און רופט ארויס: אברהם ווייספוס, משה ווישליצקי, יעקב הייליגמאַן, לעאָן פרידמאַן, משה פוקסברוינער, דוד מענדיל זיידע (זשעשיק), מכאל זיידמאָן. געבּרידער בערקמאַן ענטפ. דעם ה' פייפער מיט 5 ז. און רופן ארויס: גאָטליבּער (רווינסקאַ 7) שמואל פרידמאַן, יצחק בריקמאַן (וואַרש. 12), שלמה רייך, שמואל פאַנקעוויטש. יוסף שטיינמאַן ענטפ. דעם ה' פישמאַן מיט 5 זל. און רופט ארויס: ברוך ניימאַן, אלי קאַנער, שלמה קשענסקי, יוסף ניימאַן. יוסף בירענבוים ענטפ. דעם ה' פישמאַן מיט 5 זל, און רופט ארויס: צבי הירשהאָרן, לייבל אורבאַך, יונה רוטמאַן. ישראל שפאָטווינער ענטפ. דעם ה' זעליגער מיט 5 זל. און רופט ארויס: פייוויל שיינבוים, יהושע בוים, פנינה פישמאַן, פסח קערשבערג, צבי זילבערשטיין (קעלץ), אלתר בּאַראַנקעוויטש (קעלץ), וואַקשלאַק (קעלץ), יוסף קירשענבוים (זוואָלין), שמואל בענעט (וואַרשאַ), רעני גאָלדנראַבער (זאָמאָשטש) ח. מאַנדעלקאָרן (באָזענטין) ד"ר קאַדישעוויטש ענטפ. ה' אָדוו. מולער מיט 5 זל. און רופט ארויס: ד"ר לעווי יצחק, ד"ר צונג. צבי און לעאָניא ליפּסקי ענטפ. פ"ל' שושנה מושקאַטבלוט מיט 5 זל. און רופען ארויס: צבי גוטשטאַט, יוסף זוויקעלסקי, האַנקאַ לעשצש, קלמן גאָלדבערג. יעקב באַקמאַן ענטפ. דעם ה' דירעקטאָר דוד פרענקעל מיט 5 זל. און רופט ארויס: מרדכי מענדיל ניידיק, אברהם יואל ביעלסקי, דוד קאָרמאָן.

פאָרטזעצונג קומט.

און נאָכאַמאָל האָט קעסטענבערג געהאַט דעם כבוד דערמאָנט צו ווערען פון דער סיים-טריבונע.

(פון אונזער וואַרשאַווער מיטאַרבייטער).

דעפּוטאַט יצחק גרינבוים איז פאַקטיש דער איינציגער יודישער דעפּוטאַט וואָס האָט ליב צו פערענדיגען א זאַך, אויב ער הויבט זי נאָר אָן.

איך מיין דאָ דעם ענין-קעסטענבערג ער איז געווען דער ערשטער וואָס האָט פון דער סיים-טריבונע פערלאַנגט, אז די מאכט זאָל זיך אריינמישען אינם ענין-קעסטענבערג און אַ סוף מאַכען צו דער פּראַני-קאָמעדיע.

און אצינד, 24 שעה פאַר זיין אָבּרייזען קיין אמעריקא, האָט ער נישט פערגעסען פון דער זעלבער סיים-טריבונע נאָכאַמאָל צורעמאָנען דעם דערגירונג, אַז דער דאָזיגער מרוּיפּריגער ענין איז נאָך נישט ערלעדיגט, ווייל ער, קעסטענבערג מאַכט נאָך איין אָפענסיווע נאָך דער אנדערער.

שבת דעם 5 טען ד. מ. בעת דער סיים האָט בעטראַכט דעם ביודזשעט פאַרן איזערן-מיניסטעריום, האָט דעפּוטאַט גרינבוים בעהאַלטען א גלענצענדער רעדע. וואָס ער האָט גערעדט, האָט איהר עס מן-הסתם געליינט אין דער טאָג-פּרעסע.

זונטאָג איז דעפּוטאַט גרינבוים אָבּגעפאָהרען קיין אָמעריקא, וואו ער וועט פערברענגען אַ פּאָר חדשים.

צוויי שעה פאַר'ן אָבּזעגען פון צוג, האָס איך געבעטען דעם ה' גרינבוים ער זאָל די לעזער פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען" קלאָר מאַכען די אמת'ע לאגע ארום דעם קעסטענבערג-סקאַנדאַל.

ה' גרינבוים איז אפילו נישט געווען צופרידען פון אזא געשפרעך. ער האָט מיר פערזיכערט, אז עס איז איהם נישט אַבּריג אנגעגעהם צו רעדען וועגען קעסטענבערג'ן, ווייל עס איז א פּן ליבער צו רעדען וועגן א מענש אסימפּאַטישען, מעג ער זיין דער שאַרפסטער געגנער. נישט ליב איז איהם אָבער ווען ער דאַרף רעדען וועגן א מענש, וועלכער האָט מיט זיינע מעשים געוואָלט בעקלאַפּען א גאַנצען כלל-ישראל א מענש וועלכער שטעלט זיך נישט אָב פאַר קיין שום זאַך אבי אויסציפיהרען דאָס זייניגע וואָס קען דעם כלל קיין נוצען נישט ברענגען.

און ווען כ'האָב דעם ה' גרינבוים אויפגעקלערט, אז וואָסער פּנים דער ה' קעסטענבערג זאָל נישט האָבען, דאָך זענען די ראַדאָמער פאַרט פּעראינטערעסירט וועגען אויסגאַנג פון דער זאַך, דאַן האָט שוין דעפּוטאַט גרינבוים מיר איבערגעגעבען אָט וואָס:

— גלויבט מיר, האָט ער אָנגעהויבען, אז קעסטענבערג איז נישט ווערט דעם כבוד, דערמאָנט צו ווערן פון דער סיים-טריבונע. אויב כ'האָב עס אצינד ווידער געטהון, איז עס נור דערפאַר, כדי איינמאָל פאַר-אלע מאָל א סוף צו מאַכען סינם גאַנצען סקאַנדאַל.

מיין ערשטע רעדע אין סיים האָט אין יענער צייט, געמאַכט אַ געוואַלדיגען רושם. דאָס האָט פיל מיטגעווירקט, אַז קעסטענבערג זאָל דאַמאָלסט בעזייטיגט געוואָרען פון פּאָסטען. מיין איצטיגע רעדע האָט געמאַכט נאָך מעהר איינדרוק און כ'בין איבערצייגט, אז סיי דער אינערן—מיניסטער און סיי דער בילדונגס—מיניסטער וועלען סוף-כל סוף אָבּריינינגען אלע שוועריגקייטען און איך גלויב אָז דער נייער רב וועט ענדליך אריינפאָהרען קיין ראַדאָם.

איהר מעגט זיין זיכער, פערענדיגט דעפּ. גרינבוים, אז אין פערלויף פון די נעכסטע טעג, וועט קעסטענבערג מוזען קאַפּיטולירען און דערמיט וועט דאָס טרויעריגע קאַפּיטאל פערענדיגט ווערען. זייט מיר געזונד און שטאַרק און גריסט אלע ראַדאָמער יודען!

אַזוי האט מיר ערקלערט דעפּ. גרינבוים און הלואי זאָל עס אמת זיין.

וואַרשאַ. **א. לער—ן.**

פון האַנדווערקער-קלוב

די האַנדווערקער, וועלכע אַרבייטען אליין, אָדער מיט דער הילף פון איין פערזאָן, דאַרפען ביז'ן 15—טען דעם חדש, אָנגעבען מעלדונגען אין היגען שטייער-אַמט וועגען דעם, כדי צו זיין בעפרייט פון צאָהלען אומזאַץ-שטייער, לויט די הנחה פון געזעץ וועגען אומזאַץ-שטייער, מיר ראָטען די יעניגע, וועלכע האָבען שוין אָנגעגעבען אַזעלכע דעקלאַראַציעס, דאָס זיי זאָלען צוליעב זיכערהייט נאָכאַמאָל אַזאַ דעקלאַראַציע אָנגעבען. די 6—7—8 קאַט. בעלי—מלאכות דאַרפען נישט פערזענליך קיין דעקלאַראַציעס אָנצוגעבען, נאָר אויב די בעזיצער פון די 6-7-8 קאַט. פּראָפעסיאָנעלע פיהרען ביי זיך ביכער, האָבען דאָקומענטען, קאָנען אָבגעבען דעקלאַראַציעס, דאַן מוז זיך דער שטייער-אַמט רעכענען מיט'ן אָבגעגעבענעם אומזאַץ.

די האַנדווערקער, וועלכע האָבען אויסער א פּראָפעסיאָנעלע פּאַטענט פון די אויסגערעכנטע קאַטעג. אויך אַ האַנדעלס—פּאַטענט פון 2 אָדער 1 קאַטעג. דאַרפען אונבאדינגט אָנגעבען דעקלאַראַציעס. אין געגענפאַל דראָהען שטראָפען ווי אויך דאָס פערלירען דאָס רעכט פון אָנגעבען אָדוואָלאָניעס (אַפּעלאַציעס). די וועלכע האָבען 3-4 קאַט. האַנדעל קאָנען אויך אָנגעבען דעקלאַראַציעס אויב זיי קאָנען צושטעלען ביכער מיט דאָקומענטען, פערזענליכטט זענען זיי נישט.

נענויע אָנווייזונגען אין סעקרעטאַריאַט פון קלוב.

א יהואש-אָווענד.

די קולטור-קאָמיסיע ביים האַנדווערקער-קלוב אָרדענט איין פרייטאָג צו נאַכטס 11½ פּינקטליך 7 אין אָוו. צו די שלושים פון פאַרשטאָרבענעם דיכטער יהואש, א אָווענד. מיט א רעפעראַט וועגען די שאַפונגען פון פערשטאָרבענעם דיכטער וועט אַרויסטרעטען ה' ישראל. ס'וועלען אויך אויפגעפיהרט ווערען רעציטאַציעס פון יהואש'עס ווערק

אַ לערן—יונגעל

עס נויטיגט זיך אַ פעהיג לערן—יונגעל אין דער דרוקעריי פון „ראַדאָמער — קעלצער לעבען" שוואַרליקאָווסקאַ № 20.

קעלצער אבטיילונג.

בעשטעטיגט דעם קהלה-בודזשעט פון יאהר 1926.

ענדליך, נאך א צייט פון 6 חדשים, איז דער קהלה-בודזשעט און עטאט-ליסטע פון יאהר 1926, דעם 3 טען פעברואר ה. י. בעשטעטיגט געווארען דורכן מיניסטעריום פאר רעליגיעזע און בילדונגס-ענינים לויט נומער 9077|26 № 6

אין צוזאמענהאנג מיטן בעשטעטיגען דעם בודזשעט און עטאט-ליסטע, האט שוין די קהלה-פערוואלטונג היינטיגע וואך אויפגעפאדערט איהרע קאנטריבו-אנטען איינצוצאהלען אין דער קהלה-קאסע דעם קהלה שטייער אין פארלויף פון 15 טאג, אנהויבענדיג פון 7—טען ה. ח. חייל אין געגענפאלס, ד. ה. פאר נישט איינצאהלען דעם קהלה שטייער אין דעם בעשטימטען טערמין, וועט גענומען ווערען א געזעצליכע שטראף און ס'וועלען געמאכט ווערען עקזעקוציעס מיט קאסטען אויפן חשבון פון די קאנטריבוענטען.

• . •

צוליב דעם וואס דער בודזשעט פון יאהר 1926 איז שוין בעשטעטיגט געווארען פרעט די קהלה פערוואלטונג צו צו דער ארבייט איבערן בודזשעט פון יאהר 1927.

אויפרוף צו די יודישע בעפעלקערונג אין קעלץ.

עס איז די יודישע בעפעלקערונג זיכער בעוויסט די פרוכטבארע טעטיגקייט פון היגען „רעטונגס קאמיטעט" וועלכער האט בעוויזען צוואמען מיט די הילף פון אמעריקאנער געלד צו ראטעווען פון אונטערגאנג פיעל יודישע פאמיליעס געליטענע פון לעצטען קריזיס. נאר ליידער האט נור געניגענד פאר א קליינעם טייל פון די יודישע נויטליידענדע, און מערסטענטייל ביטעס נאך א הלואה זענען געבליבען אהן ערפאלג, ווייל עס איז נישט דא קיין געלד אין קאסע.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם האט דער „רעטונגס קאמיטעט" אונטערגענומען א אקציע ווייטער צו זאמלען געלד ביי די פארמעגליכע טיילען פון די יודישע בעפעלקערונג. אלזא ווענדעט זיך דער ראבינאט צו די יודישע בעפעלקערונג זיך ווארים אפצורופען אויף די אקציע בכדי צו ערמעגליכען ווייטער צו שטיצען מיט הלואות די געליטענע פון לעצטען קריזיס. איתר דארפט געדענקען דאס יעדער געגעבענע זלאטע ווערט פערעכענט פאר צוויי; בעווייל דער אמעריקאנער הילפס קאמיטעט וועט געבען דאפעלט, וויפיל עס וועט געזאמעלט ווערען היע.

מיר האפען, אז די יודישע בעפעלקערונג וועט ווי ווייט מעגליך ענטגעגען קומען די זאמלער ובזכות זה יתברכו ממעון הברכות בכל טוב.

אין נאמען פון קעלצער ראבינאט.

אברהם אבלי הכהן ראפופורט

אבר"ק קיעלץ.

„אז מען שערט די שאף ציטערען די לעמער"...

די ידיעה וואס האט זיך בעוויזען אין לעצטען נומער פון „ראדאמער—קעלצער לעבען", אז דער ראדאמער קהלה שטייט פאר א נייעם פראצעס מיטן ארטיגען פיימיק, וועלכער איז ארויס מיט א תביעה צו דער קהלה פריי צו מאכען א וועג אויפ'ן בית-עולם פארן דורכפאהר פאר די פוהרען פון דעם ארומיגער דארפישער בעפעלקערונג, און אז די גמינע בעזיצט נישט די קויף—אקטען פון דערמאנטען פלאץ.—האט ארויסגערופען א אונגעהויערען פחד צווישען די קעלצער פרנסים און דאזארעס, מורא האבענדיג, צוליב דער קעלצער בית—עולם—פלאץ איז אויך נישט אמאהל מסופק'דיג, און עטליכע טעג כסדר האט דער קהלה—פערוואלטונג נישט גערוהט. מ'האט געהאלטען אין איין פרעגען זיך, צי די קהלה בעזיצט יא די גטהעריגע קויף אקטען און אנדערע יורידישע דאקומענטען פון בית—עולם—פלאץ. אבער די מורא האט זיך ארויסגעוויזען איז געווען גאנץ אומזיסט, ווייל דער קהלה-סעקרעטאר ה' סאקאלאווסקי האט נאך מיט עטליכע חדשים צוריק ארויסגעזוכט אין חיגען היסטאריש-ארכיוו דעם קויף-אקט פון בית-עולם, וועלכער איז געמאכט געווארען מיט 44 יאהר צוריק, חענטן וועלכען די לאנגיעהריגע דאזארעס האבען אפילו נישט אנ-געהויבען וויסען צו ס'געפינט זיך ערגיץ וואו אזעלכע וויכטיגע דאקומענטען, ווי זאגט די וועלט: „אז מען שערט די שאף ציטערען די לעמער"...

איינגע'ישב'נט דעם „חתן-בחור" פון די 2 ווייבער.

אין ויינער צייט האבען מיר שוין מודיע געווען אין אונזער צייטונג, וועגען דעם „חתן — בחור" ה' גנאראווארט פון סטאשעוו, וועלכער האט חתונה געהאט מיט פר"ל גדאלעוויץ פון קעלץ (נייע וועלט 17) איבערלאזענדיג אין א הילפלאזען צושטאנד אין סטאשעוו זיין געזעצליכע פרוי מיט א קינד, דער דאזיגער סקאנדאלעזער פאקט, וועלכער האט, ווי די לעזער געדענקען ארויסגערופען א גרויסען שטורם אין אונזער שטאדט, איז ליקווידירט געווארען דורך דעם, וואס ה' גנאראוואט האט ביים ראב"ד הארבערג גע'גט די קעלצער פרוי.

ה' גנאראווארט האט מיט עטליכע וואכען צוריק צום צווייטען מאהל חתונה געהאט מיט פר"ל גדאלעוויץ פון קעלץ, און איז געווען א סטאלע קיסט-איידעם ביי זיין שווער. זיין אפיציעל[illegible] סטאשעווער פרוי האט וועגען דעם ענין געמאלדען אין פאליציי קאמיסאריאט, וועלכער האט זונטאג, דעם 6-טען ה. ח. איינגע'ישב'נט דעם ה' גנאראוואט און דעם ענין איבערגעשיקט צום פראקוראטאר.

פון שטאדט-ראט.

53 טויזענד זלאטעס פאר עקספערטען — בעדייטענדע העכערונג פון אבצאהלונגען אין מאגיסטראט — די אומבעלומפערטע האנדלונג פון די יודישע ראטמענער.

דעם 1 ד. מ. איז אין היגען מאגיסטראט פארגעקומען א זיצונג פון שטאדט—ראט, אויף וועלכער ס'זענען בעהאנדעלט געווארען פערשידענע שטאדט-ענינים.

פון די מעהרערע בעשלוסען איז כדאי צו נאטירען נאר די ראזיגע, וועלכע זענען נוגע די יודישע בעפעלקערונג צוגלייך, און אמאהל אפשר נאך מעהר, ווי די איבריגע בעפעלקערונג.

ס'זענען בעשטעטיגט געווארען דורך דעם קעלצער וואיעוואדע, די פאר-שריפטען יונגען אבהייבען די ריינקייט אין די הייזער, וועלכע דארפען, לויט דעם בעשלוס פון מאגיסטראט, צו פער-פליכטען אלע בעלי-בתים און דאזאר-צעס פון קעלץ.

ס איז אנגענומען געווארען דער פארשלאג פון מאגיסטראט, צו בעשטימען א לוין פאר די עקספערטען ביים בויען די שטאדטישע וואסער—ליישונג און קאנאליזאציע אין קעלץ. אלס עקספערטען זענען בערופען געווארען, דער אינזש. איגנאץ ראדושעווסקי, פראפעסאר פון ווארשאווער פאליטעכניקום, וועלכער זאל, אלס בעפאלמעכטיגטער פון מאגיסטראט, קאנטראלירען די ארבייט פון די פירמע „אולען צם קאמפ". וועלכע האט זיך אונטערגענומען די וואסער ליישונג און קאנאל ואציע דורכ-צופיהרען, אויך דער געוועזענער פרעזידענט צארנאצקי, וועלכער וועט קורצליך קומען קיין קעלץ דורכצופיהרען דאס גראבען פון פרונעס.

דער לוין פון די עקספערטען, אין א הויך פון נישט מעהר ווי ווייניגער, ווי 53 טויזענד זלאטעס וועט אריינגע-שטעלט ווערען אין שטאדט-ביודזשעט אויפ'ן יאהר 1927.

בכלל ווארפט זיך אין די אויגען דער ברייטער חשבון פון היגען שטאדט-ראט, וועלכער קאנט נישט אין הוצאות, וואס גהען נישט אריין אין קיין יורישע קעשענע, דאגעגען איז אבער דער שטאדט-ראט א בעלן אויף הכנסות, וואס שטאמען דוקא פון יודען, ווי ס'איז צו זעהן פון נאכשטע-הענדען בעשלוס.

ס'איז אנגענומען געווארען דער פארשלאג פון פינאנס אין ביודזשעט קאמיסיע, צו העכערען די קאנצעלאריי—אבצאהלונגען אין מאגיסטראט, ווייל, ווי די קאמיסיע ווייזט אן, זענען די ביז—העריגע אבצאהלונגען זעהר קליין. לויט דעם נייעם בעשלוס, וועט פון היינט אן בצאהלען דער אבצאהל: פאר א בעשייניגונג אויף א טעמפאראר-אפיט – 1 זל, פאר א בעשטעטיגונג פון א אונגערשריפט אויף א דאקומענט-1 זל., פון א ביטע (פאדאניע) – 1 זל., פון יעדער ביילאגע צו 20 גראשען. דער אבצאהל פון א געזוך אין שפייזער—ענינים וועט זיין אבהענגיג פון דער בעטרעפענדער סומע; ביי א סומע ביז 20 זל. וועט דער אבצאהל פון א ביטע בעטרעפען 20 גראשען און פון די ביי-לאגען צו 10 גראשען ביי א סומע ביז 140 זל. – דער אבצאהל 40 גראשען און פון די ביילאגען צו 20 גראשען, העכער אבער ווי 140 זל. וועט דער אבצאהל זיין 2 זל. און פון די ביילאגען צו 40 גראשען.

Mamy zaszczyt podać do wiadomości Sz. Publiczności,
że z dniem 8 lutego r. b. otworzony został BANK p. f.

BANK KREDYTOWY w Radomiu

SPÓŁDZ. z ODP. OGR.

który załatwiać będzie wszelkie czynności wchodzące w zakres bankowości na nader wygodnych i możliwie przystępnych warunkach. Lokal Banku mieści się przy ul. LUBELSKIEJ № 21.

Nadto podaje się do wiadomości, że dla wygody klijentów Bank nadchodzące na jego adres towary, magazynować będzie we własnych magazynach i takowe na żądanie klientów częściowo wydawać będzie.

Kasa Banku czynna jest w dnie powszednie od godziny 9 do 2 popołudniu.
oprócz sobót i świąt żydowskich i „ „ 4 „ 6 „

Polecamy się łaskawym względom Sz. Publiczności i pozostajemy

z poważaniem BANK KREDYTOWY w RADOMIU Spółdz. z odp. ogr.

א נייע יודישע קאאפעראטיווע באנק אין ראדאם.

דאמ'ט מאכען מיר בעקאנט דאס ג. פובליקום, דאס דעם 8 פעברואר ה. י. איז געעפענט געווארען א באנק א. נ.

באנק קרעדיטאווי — אין — ראדאם

קאאפעראטיוו מיט בעגרענצטע אחריות, לובלינער 21

וועלכע וועט ערלעדיגען אלע ארט אפעראציעס, וועלכע זענען אין די גרעניצען פון א באנק
אגב זענען מיר מודיע, דאס צום בעקוועמליכקייט פון די ג' קליענטעלע וועט די באנק די אנגעקומענע סחורות
אויף איהר נאמען, מאגאזינירען אין אייגענע לאגערען און אזעלכע אויפ'ן פערלאנג פין קליענט ארויסגעבען טיילווייז.
די קאסע איז טעטיק, אויסער שבת ם און יום-טובים, פון 9 ביז 2 מיטאג און פון 4 — 6 אווענד

מיר עמפפעהלען זיך דאס ג' פובליקום און צייכנען

מיט אכטונג **באנק קרעדיטאווי אין ראדאם**
קאאפעראטיוו מיט בעגרענצטע אחריות.

די פייערליכע שיך-פערטיילונג אין „תלמוד-תורה.

מיטוואך, דעם 2 טען ה. ח. איז אין לאקאל פון „תלמוד—תורה" פארגעקומען די פייערליכע שיך-פערטיילונג צווישען די ארימע תלמוד—תורה— קינדער.

דער פרעזעס פון דער געזעלשאפט „אחיעזר", ה' הירשל זאגייסקי האט אין זיין רעדע געדאנקט אין נאמען פון דער פערוואלטונג און תלמוד— תורה-קינדער די ה"ה: ברוך שמילעוויץ, איצקאוויץ, ה' גאלדבערג און אנד. פאר זייער ענערגישע ארבייט און פעראינטערעסירען זיך צווישען די שיך—פעקציע ביים סוחרים-פעראיין צו שאפען 65 פאר שיך פאר די קינדער.

ה' שמילעוויץ האט מבטיח געווען, אז אויך אויף להבא וועט ער זיך פעראינטערעסירען מיט'ן גורל פון די ארימע תלמוד—תורה-קינדער און מיט די תלמוד-תורה זעלבסט, וועלכע איז די איינציגע אינסטיטוציע אין שטאדט, וואס איז פריי פון פאליטיק און מאכט נישט קיין חילוק צווישען די קינדער פון די עלטערן, וועלכע געהערען צו די אדער יענער פארטיי.

נאך דעם ווי מען האט פערטיילט די 65 פאר שיך און מ האט פערהערט די קינדער, האט ה' יצחק קליינמאן מנדב געווען 200 זלאטעס און ה' א. ב. אייזענבערג — 20 זלאטעס לטובת די תלמוד—תורה.

דאנקענדיג די ה"ה: קליימאן, אייזענבערג, קאמינער, טאימאן, רייזמאן, פאלאק און אנד. פאר זייער ארבייט לטובת די תלמוד-תורה איז זיך דער פערזאמעלטער עולם פונאנדערגעגאנגען.

פ'וואלט זעהר כדאי געווען, אז אויך די מאנופאקטור-סוחרים און חי-פעל-מאכער זאלען זיך ארויסנעמען א ביישפיל פון די שיך—סוחרים און בעקליידען די תלמוד—תורה—קינדער מיט נייע מלבושים און היטלען. און צו דערהאלטען דעם כבוד פון די תלמוד-תורה, וועלכע עקזיסטירט שוין אין קיעלץ 35 יאהר.

פון די מיידעל-גימנאזיום פון פרוי וואלמאן.

דאס מעדכען-גימנאזיום פון פרוי וואלמאן האט נאך די לעצטע וויזיטאציע ווידער בעקומען רעגירונגס-רעכט, צורעכענענדיג זי צו די צווייטע קאטעגאריע מיטעל-שולען קלאס B. אהן בעווארעכטען.

פון סוחרים-פעראיין.

דער היגער סוחרים-פעראיין האט אנגאגשירט א בעוואוסטען יוריסט אלס לייטער פון ביורא.

גלייכצייטיג וועט ער. אויך ערטיילען בחנם'דיגע יורידישע עצות אלע מיט-גלידער פון סוחרים פעראיין.

אונפערשטענדליך איז די האנדלונג פון די יודישע ראטמענער, וועלכע האבען געשטימט פאר דעם פארשלאג, נישט רעכענענדיג זיך מיט דעם אומשטאנד, אז די הכנסות פון די אבצאהלונגען זענען אין 90 פראצענט גוגע נור די יורישע בעפעלקערונג.

די יודישע ראטמענער, וועלכע האבען שוין א מאהל ארויסגערופען ביי די יודישע בעפעלקערונג געגוג פערביטערונג צוליעב זייער מישפטי-מצן פאר א בעזונדערן אבצאהל אין מאגיסטראט פון יודישע חתונה, — געבורט און טוים שיינען — האבען זיך יעצט פריש געסטעמפעלט מיט זייער אומגעלומפערטע פאליטיק לגבי דעם לעצטען פארשלאג, נאך מצהר, ווייל אין יעצטיגען ביזאמענשטעל פון שטאדט-ראט, נאך דעם ארויסטריט פון די נ. פ. ר. און פ. פ. ס. מיט-גלידער, האבען דאך די יודישע ראטמענער געקענט האבען די דעציריירענדע דעת, אז דער פארשלאג פון הכנסות די אבצאהלונגען זאל נישט אנגענומען ווערען..

ה. נ.

פון האנדווערקער—קלוב.

דינסטאג דעם 8 ד. ח. איז אונטערן פארזיץ פון ה׳ פעלדמאן פארגעקומען די קאָנפערענץ פון פארשטעהער פון פאָלגענדע פאכען: בעקער, טאנדייטער, סטאליארעס, מעטאל בראנזשע, קצבים, פריזירער, היטעלמאכער, שיסטער, קאמאשענמאכער און פילעמאכער, וועלכע האבען נאָך לעגנערע דעמאָסען אין וועלכע עס האבען זיך בעטייליגט: מאַגנישעוסקי י. י. קאָסאָי, מלינארסקי, ברילאנט, י. ד. פפראווושינסקי, ראָזנבלאט, ראָטענבערג, ש. ראזענבערג און אנדערע, אָנגענומען פאָלגענדע רעזאָלוציע:

רעזאָלוציע

די פערזאַמעלטע פאָרשטעהער פון צלע פאכען בעשליסען איינשטימיג פאָלגענדעס:

1) אמפארסטען פראטעסטירען געגען די נישט בעגרינדעטע פּראָוואָרסען, וועלכע זענען געמאכט געוואָרען פון די פאָרשטעהער פון שניידער־מייסטער־פעראיין געגען אונזערע קהלה־און שטאָדט־ראט—פאָרשטעהער.

2) אויפצופאָדערען אלע פאָרשטעהער פון די פעראיינען זיי זאָלען מיט אלע מעגליכקייטען אָרגאניזירען זייערע פעראיינען צו קומען זונטאג אויף דער אלגעמיינער פערזאַמלונג און ווירקען, אז די מיטגלידער, דאָס זיי זאָלען רעגולירען א טייל פון פון פעולענעם מיטגליר׳ס צאָהל, אויבוואָהל נישט אינגאנצען, איז חאָטש טיילוויז, כדי זיי זאָלען נישט פערלירען דאָס וואָהל רעכט לויט׳ן סטאטוט פון קלוב.

3) אונטערצושטיצען די קאנדידאטורען פון אזעלכע מיטגלידער אין פערוואלטונג, וועלכע זאָלען אין אלע הינזיכטען פערטיידיגען די אינטערעסען פון די האנדווערקער און וואָס וועלען אויסגעקליבען ווערען פרייוויליג דורך אלע פאכען און נישט אָנגעוואָרפענע דיקטאָטאריש פון איין פאך.

105-8.

דאָס דאָזיגע אָרט איז בעשטעלט פאר דער פירמע

„אפטימא"

אקציען-געזעלשאַפט פאר שאָקאָלאד- און צוקערוואַרג-אויסארבייטונגען

אין קראקע.

אכטונג מיטגלידער פון האנדווערקער קלוב.

זונטאַג דעם 13-טען ד. ח. ווערט אין אייגענע לאָקאל פאָרקומען

די פאָרטזעצונג פון דער אלגעמיינע פערזאמלונג

טאָג אָרדנונג נישט אויסגעשעפטע פונקטען:

וואַלען פון 12 מיטגלידער אין דער פאַרוואלטונג מיט 6 קאנדידאַטען

„ „ „ 3 „ רעוויזיאָנס קאָמיסיע מיט 3 קאַנד.

„ „ „ 7 „ שידס געריכט.

פרייע פאָרשלאגען.

די פערוואַלטונג.

PANIE GOSPODYNIE!

Wobec nadchodzących świąt

Spieszcie z przysyłaniem f i r a n e k do prania do pralni „EKONOMJA" w Radomiu Lubel. 9.

UWAGA: prasowanie firanek odbywa się na specjalnych udoskonalonych aparatach.

Robota szybka i wykwintna.

Teatr „ROZMAITOŚCI" w Radomiu.

BOLESŁAW MIERZEJEWSKI

ulubieniec stolicy w otoczeniu Zespołu Artystów Op. Warszaws

Piątek 11/2 b. r.	Najpiękniejsza z kobiet
Sobota 12 b. m.	Targ na Dziewczęta
Niedziela 13 lutego o godz. 4 po po.	Hrabina Marica
Niedziela 8.30 wieczorem	Odmłodzony Adolar

40 osób — Chór — Balet — Orkiestra w pełnym składzie pod batutą Dyr. Feliksa Kochańskiego Szczegóły w afiszach

Bilety wcześniej do nabycia w firmie Miecznikowski Lubel. 13.

כ ש ר

די לאָדזער קאקאס-פוטער פאַבריק

פון דער אַקציען—געזעלשאַפט **גאלדשטאדט**

ליפערט צו ביליגע פרייזען:

צעטאגאל (*Cetagol*) — הארטע סארט

סאגאל (*Sagol*) — ווייכע סארט.

די אַדרעס איז:

Łódzka Fabryka masła roślinnego

Łódź, ul. Niecała 12.

Kino CORSO w Radomiu,

Na żądanie publiczności wyświetlany będzie do niedzieli

ŻYCIE LUDZKIE w niebezpieczeństwie

אונזער פריינד ה׳ ישראל משה ביגאָס

צו די פערלאָבונג פון זיינע טעכטער

מאניע און חעלא

וואונשען מיר א הערצליכען מזל־טוב.

יוסף ראָזענבלאט און פרוי

Z intencji zaślubin p. S. Zalcmanówny z p. Sz. Goldsztajnem życzymy bezmiaru szczęścia i wiecznej miłości

G. Gutmanówna
S. Goldfarbówna

KINO „ODEON" w Radomiu

פון 3 לוטי 1927 ה. י.

די צווייטע און לעצטע טעריע

GOLGOTA KURJERA CARSKIEGO

Redaktor i Wydawca CH. M. Herc

Odbite we własnej drukarni Radom, Szwarlikowska 20